

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ №13

София, 8 ноември 1994 г.

(обн. ДВ, бр. 97 от 25 ноември 1994 г.)

Конституционният съд в състав:

Председател: Асен Манов

Членове: Младен Данаилов	Димитър Гочев
Милчо Костов	Иван Григоров
Цанко Хаджистойчев	Пенчо Пенев
Станислав Димитров	Тодор Тодоров
Николай Павлов	Георги Марков

при участието на секретар-протоколчика Енита Еникова разгледа в закрито заседание на 8 ноември 1994 г. конституционно дело № 13 от 1994 г., докладвано от съдията Цанко Хаджистойчев.

На 23 септември 1994 г. са постъпили в Конституционния съд три искания по чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията. По реда на постъпването и образуването им в конституционни дела те са:

- а) искане от главния прокурор, образувано в к.д. № 13 от 1994 г.;
- б) искане от 50 народни представители от 36-ото Народно събрание, образувано в к. д. № 14 от 1994 г. и

в) искане от президента на републиката, образувано в к. д. № 15 от 1994 г.

Трите искания са за обявяване противоконституционност на решението на Народното събрание от 16 септември 1994 г. за избирание членове на Висшия съдебен съвет и за освобождаване на изборните членове на Висшия съдебен съвет, избрани от Народното събрание (ДВ, бр. 77 от 1994 г.). Основният довод, който се съдържа във всяко едно от тях, е за нарушение на чл. 130, ал. 4 от Конституцията.

Главният прокурор се мотивира с обявеното на 15 септември 1994 г. решение на Конституционния съд по к. д. № 9 от 1994 г., според което § 11 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за съдебната власт (ЗСВ) е противоконституционен. Прави и особено искане за разглеждане на делото в кратък срок.

В искането на народните представители се твърди още, че решенията на Конституционния съд влизат в сила три дни след обнародването им, но са винаги с обратно действие, когато установяват неконституционност на един закон. Това е така, според искането, защото те имат тълкувателен характер.

Искането на президента на републиката посочва, че членовете на сега действащия Висш съдебен съвет са били избрани с 5-годишен мандат като гаранция за тяхната независимост при действието на конституционните разпоредби и тези на Закона за Висшия съдебен съвет, определящи условията за избираемост. Залегналото в решението на Народното събрание разбиране, че въведените нови изисквания за избираемост на членовете на Висшия съдебен съвет действат с обратна сила и са основание за предсрочно прекратяване мандата на членовете на този орган, е нарушение на конституционно възприетия принцип на мандатност.

С определение на Конституционния съд от 27 септември 1994 г. трите дела са съединени в едно производство за съвместно разглеждане и решаване - к.д. № 13 от 1994 г. Съображенията са, че исканията имат един и същ предмет.

Със същото определение Конституционният съд е допуснал разглеждането на исканията и е конституирал като заинтересувани страни по делото Председателството на Народното събрание, Върховния съд, министъра на правосъдието, Националната следствена служба и Висшия адвокатски съвет. От тях, с изключение на Председателството на Народното събрание, са постъпили писмени становища. От сезиращите органи и лица групата народни представители е представила допълнителни съображения.

Становището на Върховния съд, подписано от първи зам.-председател, изразява съгласие с исканията и пледира за уважаването им. Изтъква се, че провъзгласената с чл. 117, ал. 2 от Конституцията независимост на съдебната власт е свързана с правни гаранции, една от които е и регламентираната в чл. 130, ал. 4 мандатност на членовете на Висшия съдебен съвет. Предсрочно могат да бъдат освобождавани само отделни членове на изчерпателно изброените основания в чл. 22 ЗВС. Не е налице основание за предсрочно прекратяване мандата на членовете на Висшия съдебен съвет от квотата на Народното събрание, респективно за избор на нови членове на Висшия съдебен съвет.

Становището на министъра на правосъдието от 7 октомври 1994 г. поддържа обратната теза. То счита исканията за неоснователни. Съображенията са, че атакуваното решение освен на § 11 се позовава на чл. 16, ал. 1 ЗСВ, която разпоредба не е обявена за противоконституционна от Конституционния съд. Тя е друго основание за предсрочно прекратяване на мандат извън посочените в чл. 22, ал. 1 ЗСВ. В заключение се изтъква, че решението на Народното събрание от 16 септември 1994 г. е акт "от компетентен орган и са настъпили всички правни последици, много преди

да влезе в сила решението по конституционно дело № 9 от 15 септември 1994 г."

Според становището на Националната следствена служба исканията са недопустими и неоснователни. Проведените избори за нови членове на Висшия съдебен съвет са в пълно съответствие с влезлия в сила и действащ Закон за съдебната власт, респективно § 11 от преходните и заключителните му разпоредби. Подчертава се, че подновяване на състава на Висшия съдебен съвет на основание новоприет закон не е прецедент. Конституционният съд с решение № 3 от 1992 г. се е произнесъл по аналогичен случай.

Становището на Висшия адвокатски съвет поддържа, че исканията са основателни. Позовава се също на решение № 3 от 1992 г. на Конституционния съд, но като аргумент за противоконституционност на решението на Народното събрание. Засяга се и въпросът, от кой момент дадена законова разпоредба е неконституционно съобразна.

Със становището на групата народни представители, сезирали Конституционния съд с искане, се изразява съгласие и присъединяване към исканията, направени от президента на републиката и от главния прокурор. В подкрепа на исканията се сочат съображения, свързани с решението на Конституционния съд по к. д. № 9 от 1994 г.

Като доказателство по делото са приети стенограмите от пленарното заседание на Народното събрание, в което е гласувано решението.

За да се произнесе по направените искания, Конституционният съд взе предвид следното:

Решението на Народното събрание има по-широко съдържание, отколкото е неговото заглавие. Решението е не само за избиране членове на Висшия съдебен съвет (ВСС), както е озаглавено. По същество то е преди всичко за освобождаване избраните до Закона за съдебната власт членове от

квотата на Народното събрание. Съдържанието на акта е от две части и изразява цялостната подмяна на тези членове с нови.

Съгласно чл. 130, ал. 3 от Конституцията единадесет от членовете на ВСС се избират от Народното събрание. В случая всички тези членове, избрани през 1992 г., се освобождават. По силата на ал. 4 на същата конституционна норма те имат мандат от пет години, който не е изтекъл.

Решението на Народното събрание се позовава на чл. 16, ал. 1 и 4 и § 11 ЗСВ. В тези разпоредби се вижда основаниято на акта.

С разпоредбата на чл. 16, ал. 1 ЗСВ се въведе ново изискване за членовете на ВСС - да имат пет години специален юридически стаж. Нормата няма обратно действие. Както се произнесе Конституционният съд с решението си по к. д. № 9 от 1994 г., "тази норма е от устройствен характер и има действие само напред във времето". Тя не може да бъде основание за прекратяване на мандата на избраните членове на ВСС. Конституционният съд не намира основание да отстъпи от това свое разбиране.

Неоснователен е доводът, че Конституционният съд е приел чл. 16, ал. 1 ЗСВ за конституционно съобразен. Решението на съда не придава на разпоредбата обратно действие.

Решението на Народното събрание посочва за свое основание и ал. 4 на чл. 16 ЗСВ. Разпоредбата на тази алинея, обхващаща три точки, не може да се свърже със случая, като т. 3 от нея е обявена и за противоконституционна - решение по к. д. № 11 от 1994 г.

Трябва да се подчертае, че решението на законодателния орган освобождава без изключение всички членове на ВСС от квотата на Народното събрание. То въобще не се интересува и не държи сметка, дали те отговарят, или не отговарят на новото изискване за избираемост, въведено с чл. 16, ал. 1 ЗСВ, както и дали е или не е налице несъвместимост по чл. 16, ал. 4 ЗСВ. Само по себе си това идва да покаже, че тези разпоредби

са залегнали формално като основание на акта. Неговата нормативна основа всъщност е § 11 от преходните и заключителните разпоредби на ЗСВ.

Разпоредбата на § 11 ЗСВ гласи, че членовете на ВСС се избират в едномесечен срок от влизането на този закон в сила. Макар да не е изрично казано, така както е формулирана, тя предвижда прекратяване дейността на досегашния ВСС. На тази идея е подчинено решението на Народното събрание.

С решение № 8 от 15 септември 1994 г. по к. д. № 9 от 1994 г. § 11 ЗСВ е обявен за противоконституционен. Посочено е, че Висшият съдебен съвет е постоянно действащ и функциониращ висш орган в системата на съдебната власт. Определеният в чл. 130, ал. 4 от Конституцията мандат на изборните членове е гаранция за независимостта на този орган и предпоставка за безпристрастност при осъществяване на предоставените му правомощия. В решението е прието изрично, че "недопустимо е с преходна разпоредба да се нарушава императивно установен мандат". Казаното там запазва пълна сила сега.

Неоснователен е доводът, че решението на Народното събрание има предимство, тъй като е прието, преди да влезе в сила решението на Конституционния съд. Противоконституционността на § 11 ЗСВ не произтича от решението на съда, а от несъответствието на нормата с Конституцията. С решението си Конституционният съд само установява несъответствието, когато то съществува. Това той може да направи и в настоящия конституционен процес. От противоконституционността на § 11 ЗСВ произлиза и противоконституционността на решението на Народното събрание, а не от обстоятелството, дали тя е установена с влязло в сила решение и кога.

Решението на Народното събрание е взето на 16 септември 1994 г., т.е. на следващия ден след като решението по к. д. № 9 от 1994 г. е било официално оповестено (чл. 8 от Правилника за организацията на дейността

на Конституционния съд). Това незначитане на становището на Конституционния съд е недопустимо както от конституционноправно, така и от общественополитическо гледище.

Неоснователен е също доводът за конституционносъобразност с оглед решение № 3 от 1992 г. по к. д. № 30 от 1991 г. на Конституционния съд. Има се предвид § 12 и 13 от преходните и заключителните разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за Висшия съдебен съвет (ЗИДЗВСС) - ДВ, бр. 106 от 1991 г., и обстоятелството, че искането за обявяването им за противоконституционни е било отхвърлено. Твърди се, че има аналогия на § 11 ЗСВ с посочените текстове, поради което и той трябвало да бъде приет за конституционносъобразен.

Място за аналогия няма. Пропуска се същественото, изрично посочено в раздел IX от мотивите на решението на Конституционния съд: "Привеждането на ЗВСС чрез отмяна на ал. 4 на чл. 2 ЗВСС (вж. раздел I) в съответствие с конституционния текст (чл. 130, ал. 2 от Конституцията) е основание за избиране на нов Висш съдебен съвет, тъй като се премахва забраната за участие на действащи адвокати във Висшия съдебен съвет." По отношение на § 11 ЗСВ нещата не стоят така. Различията на случаите обуславя различие в решенията на Конституционния съд: да приеме § 12 и 13 ЗИДЗВСС за конституционносъобразни, а § 11 ЗСВ - за противоконституционен.

Решението на Народното събрание от 16 септември 1994 г. е изцяло противоконституционно, защото има противоконституционна нормативна основа и нарушава чл. 130, ал. 4 от Конституцията.

Въз основа на изложените съображения и на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 от Конституцията Конституционният съд

РЕШИ:

Обявява за противоконституционно решението на Народното събрание от 16 септември 1994 г. за избиране членове на Висшия съдебен съвет (ДВ, бр. 77 от 1994 г.).

Председател: Асен Манов